

ВЫВОДЫ

В целом приведенные данные позволили констатировать, что предложенная волейболистам учебно-тренировочной группы, занимающихся на базе Запорожского государственного медицинского университета (г. Запорожье), в подготовительном периоде система тренировочных занятий способствовала выраженной оптимизации их функциональной подготовленности, гармоничному развитию всех ее компонентов, своеобразному выходу спортсменов на наиболее оптимальный уровень спортивной формы. Кроме этого, полученные данные убедительно свидетельствовали о высокой репрезентативности компьютерной программы «ШВСМ» и необходимости ее внедрения в систему медико-биологического контроля над функциональным состоянием спортсменов различной специализации и квалификации.

ЛИТЕРАТУРА

1. Кузнецов А. В. Спортивные игры и методика преподавания / А. В. Кузнецов. - М.: Физкультура и спорт, 1997. — 268 с.
2. Лапутін А. М. Біомеханіка спорту / А. М. Лапутін. — К. : Олімпійська література, 2005.-318с.
3. Платонов В. Н. Основы спортивной тренировки / В. Н. Платонов. — К. : Здоров'я, 1980.-336с.
4. Платонов В.Н. Подготовка юного спортсмена / В. Н. Платонов, К. П. Сахновский. — К.: Радянська школа, 1988. - 288 с.
5. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические положения / В. Н. Платонов. — К.: Олимпийская литература, 2004. — 808с.
6. Маліков М.В. Функціональна діагностика у фізичному вихованні і спорті : навч. посібник для студентів вищ. навч. закл. / М.В.Маліков, А.В.Сватъев, Н.В. Богдановська. – Запоріжжя : ЗДУ, 2004. – 195с.
7. Фомин Н. А, Физиологические основы двигательной активности / Н. А. Фомин, Ю. Н. Вавилов. — М.: Физкультура и спорт, 1991. - 225 с.
8. Шаповалова В. А. Компьютерная программа комплексной оценки функционального состояния и функциональной подготовленности организма - «ШВСМ» / В. А. Шаповалова, Н. В. Маликов, А. В. Сватъев. – Запорожье : ЗГУ 2003. - 75 с.

УДК 376.33:37.016:796.5

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ТУРИСТИЧНОГО ЗЛЬОТУ ІЗ ГЛУХИМИ ШКОЛЯРАМИ

Пиптнюк П.Ф., к.пед.н., викладач, Товстопятко Ф.Ф., к.філос. н., доцент

Запорізький національний університет

Розглянуто основні методичні та організаційні дані щодо організації туристичного зльоту для глухих дітей. Передбачалося, що заняття оздоровчим туризмом допоможуть нівелювати соціальні бар'єри глухих дітей з чуючими однолітками. У дослідження було включено 25 глухих та 25 чуючих школярів, календарний вік 11-14 років. Встановлено, що 76,5% глухих учнів характеризуються ускладненим сприйняття, засвоєння та використання необхідного обсягу інформації. Висвітлено особливості мовленнєвого забезпечення глухих школярів під час проведення занять та змагань з оздоровчого туризму. Особливістю методики організації та проведення туристичного зльоту із глухими школярами є відсутність слуху, мовленнєві

обмеження. Встановлено, що недостатність мовленнєвої діяльності, зменшення обсягу інформації позначаються на розвитку пізнавальної діяльності й на розвитку рухового аналізатора. Розробили мовленнєві програми дактильної, усної, письмової, жестової мов, в супроводі малюнками, словами й виконанням дій.

Ключові слова: глухі діти, аналізатори, оздоровчий туризм, туристичний зліт, школярі, смуга перешкод.

Пиптюк П.Ф., Товстопятко Ф.Ф. ОСОБЕННОСТИ ПРОВЕДЕНИЯ И ОРГАНИЗАЦИЯ ТУРИСТИЧЕСКОГО СЛЕТА С ГЛУХИМИ ШКОЛЬНИКАМИ/ Запорожский национальный университет, Украина.

Рассмотрены основные методические и организационные данные по организации туристического слета для глухих детей. Предполагалось, что занятия оздоровительным туризмом помогут нивелировать социальные барьеры глухих детей со слышащими сверстниками. В исследование было включено 25 глухих и 25 слышащих школьников, календарный возраст 11-14 лет. Установлено, что 76,5 % глухих учащихся характеризуются осложнениями восприятия, усвоения и использовании необходимого объема информации. Освещены особенности речевого обеспечения глухих школьников при проведении занятий и соревнований по оздоровительному туризму. Особенностью методики организации и проведения туристического слета с глухими школьниками является отсутствие слуха, речевые ограничения. Установлено, что недостаточность речевой деятельности, уменьшение объема информации сказываются на развитии познавательной деятельности и на развитии двигательного анализатора. Разработали речевые программы дактильной, усной, письменной, жестовой речи, при сопровождении рисунками, словами и выполнением действий.

Ключевые слова: глухие дети, анализаторы, оздоровительный туризм, туристический слет, школьники, полоса препятствий.

Руптюк Р.Ф., Товстопятко Ф.Ф. THE METHODS OF ARRANGING AND ORGANIZING OF THE TOURISTIC COMPETITIONS FOR THE CHILDREN WITH HEARING DEFICIENCY/ Zaporizhya national university, Ukraine.

The main methodological and organizational data on the organization of tourist gathering for deaf children. It was assumed that the occupation health tourism will help to level the social barriers deaf children with hearing peers. The study included 25 deaf and 25 hearing students, a calendar age of 11-14 years. Established that 76.5 % of deaf students are characterized by complicated perception, learning and using the required amount of information. The peculiarities of speech to ensure the Deaf pupils during lessons and competitions in health tourism. The peculiarity of the methods of organizing and conducting tourism gathering of deaf students is the lack of hearing, speech restrictions. Established that lack of verbal activity, reducing the amount of information affect cognitive performance and the development of the motor analyzer. Developed broadcasting programs finger, oral, written, sign language, with accompanying pictures, words and action execution.

Key words: deaf children, receptor, remedial tourism, hearing deficiency, obstacle line.

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена об'єктивною потребою суспільства у вихованні молоді з міцним здоров'ям і якісним рівнем знань.

Реформування та модернізація системи спеціальної освіти в Україні, що реалізується згідно з відповідними державними програмами (Національною доктриною розвитку освіти України XXI століття, Державною національною програмою "Освіта" (Україна XXI століття), національною доктриною розвитку фізичної культури і спорту та ін.), полягає передусім у забезпеченні вільного доступу людини з порушеннями психофізичного розвитку до отримання якісної багатоступеневої освіти та створенні сприятливих педагогічних умов для її всебічного особистісного розвитку, опанування ключовими соціальними компетенціями, що виступають підґрунтям для соціальної адаптації та інтеграції в систему сучасних суспільних відносин. Одним із дієвих напрямів реалізації державної політики України у сфері спеціальної освіти є багатовекторне функціонування фізичної культури та спорту інвалідів, зокрема параолімпійського спорту.

Фізичне виховання для глухих дітей є важливим корекційно-виховним засобом подолання дефектів розвитку і формування особистості та головною умовою повноцінної підготовки дітей із відхиленнями в психофізичному розвитку до життя і суспільства.

При цьому одночасно вирішується досить важливе завдання – соціальна реабілітація осіб із недоліками розвитку.

Виховання і навчання глухих дітей здійснюється в нерозривній єдності з розумовим, моральним та естетичним вихованням і навчанням з метою підготовки їх до суспільно корисної праці. При вирішенні цього завдання необхідно враховувати специфіку даної категорії учнів, викликану втратою слуху.

Фізичне виховання являє собою соціально обумовлений педагогічно організований процес оволодіння цінностями фізичної культури. Система фізичного виховання - це впорядкована, згідно з метою діяльності, сукупність елементів фізичної культури.

Туристсько-краєзнавча робота сприяє включенню школярів у трудову діяльність та інші суспільно значущі справи доросліших поколінь, передачі соціального досвіду від покоління до покоління, виховання їхньої соціальної активності.

Оздоровчий туризм, надаючи сприятливий оздоровчий та лікувальний вплив на глухих школярів, є до того ж і прекрасним засобом входження в соціум, завоювання свого “соціального простору”. Отже, при розробці даної проблеми все виразніше виявляється необхідність у проведенні спеціальних досліджень, спрямованих на вивчення особливостей впливу цієї діяльності глухих дітей.

Ураження слуху не являє собою ізольованого “випадіння” аналізатора, а порушує весь хід розвитку дитини (Л.С.Виготський [5, с. 25], І.М.Ляхова [8, с. 71], Р.М.Боскіс [2, с. 39], Т.О.Власова [4, с. 89]). При ураженні слуху в першу чергу і найбільшою мірою страждає мовлення. Недостатність мовленнєвої діяльності, надзвичайне зменшення через ураження слуху інформації, що надходить глухим, відображаються на розвиткові усієї їхньої пізнавальної діяльності і на формуванні рухової сфери. Усе це повинно бути враховано при здійсненні фізичного виховання та виховання таких дітей у цілому.

Мовленнєва недостатність глухих школярів утруднює:

- сприйняття інформації, яка містить описання основних елементів топографії, необхідної для подальшого самостійного використання і розуміння карти;
- засвоєння техніки орієнтування у зв'язку зі скороченням можливості педагогічного впливу вихователя, керівника гуртка;
- отримання даних за змістом і формою туристської роботи з глухими школярами.

Мовленнєве забезпечення здійснювали із використанням зорового аналізатора, дотику, кінестетичних відчуттів, залишкового слуху, а також комп'ютерних інформаційних каналів, фонематичних і графемних мануальних систем, природної міміки і жестів, мови жестів. Крім того, розвивали сенсомоторну сферу із включенням вправ у візуально-моторній, акустико-моторній сферах (ритмічні, музичні і мовно-кінестетичні).

Методика заснована на розвитку зорово-просторової орієнтації, зорової пам'яті, зорово-моторної координації, розвитку мови, на формуванні правильного дихання, розширенні словникового запасу.

При проведенні занять з оздоровчого туризму дотримувалися принципів: індивідуального підходу, корекційної спрямованості, єдності процесу навчання основам наук і словесного мовлення, інтенсивного розвитку слухового сприйняття, опори на предметно-практичну діяльність, інтенсифікації мовного спілкування.

Особливістю методики занять із топографічної підготовки з глухими школярами з оздоровчого туризму є відсутність слуху, мовні обмеження. Недостатність мовної діяльності, зменшення обсягу інформації позначаються на розвитку пізнавальної діяльності й на розвитку рухового аналізатора. Існує залежність своєрідності рухової сфери глухих від розвитку їх мови й мислення.

При формуванні знань, умінь і навичок із топографічної підготовки з глухими школярами використовували методи слова: вербальний (інформації мовного впливу), усної передачі інформації у вигляді пояснення, опису, вказівки, судження, уточнення, зауваження, усного оцінювання, аналізу, обговорення, прохання, поради, бесіди, діалогу; метод невербальної (немовної) передачі інформації у вигляді міміки, пластики, артикуляції, жестів дактильної мови; метод сполученої мови – одночасне співзвучне проголошення двома або декількома дітьми слів, фраз; метод наочності - які були засновані на комплексному включенні всіх збережених видів відчуттів при провідній ролі словесної мови. При цьому застосовували основні педагогічні принципи адаптивної фізичної культури й корекційної педагогіки: єдність діагностики й корекції, диференціації й індивідуалізації, компенсаторної спрямованості педагогічних впливів, урахування вікових особливостей, адекватності й оптимальності педагогічних впливів, принцип варіативності педагогічних впливів.

Засвоєння змісту уроків з оздоровчого туризму пов'язано зі словесним оформленням й осмисленням мовлення. Мовлення, недоступне глухим школярам з техніки оздоровчого туризму і методики проведення змагань, впливало на їхній розумовий і моральний розвиток, на оволодіння різними видами туристської діяльності (пізнавальної, трудової, ігрової, спортивної). На успішність навчання впливав розвиток мовлення і неможливість його осмислення внаслідок недорозвитку. Отже, загальний недорозвиток мовлення впливає на одну із важливих властивостей загального розвитку глухих школярів – навчальну діяльність, що визначає своєрідність навчання глухих дітей на заняттях з оздоровчого туризму.

Заняття з оздоровчого туризму сприяють спілкуванню, відбувається кероване пізнання, засвоєння досвіду діяльності однолітків без порушення слуху, відтворенню туристської діяльності. Отже, на заняттях з оздоровчого туризму відбувається інтенсивний розвиток слухового сприйняття, що є джерелом накопичення словникового запасу. Усе це розширює можливості мовного спілкування.

Туристичні збори і змагання є справжнім святом для глухих школярів. Будучи однією з основних і найбільш доступних форм масової туристсько-краєзнавчої роботи, туристичні зльоти є своєрідним показником деяких етапів зробленої роботи і перевіркою готовності до туристсько-краєзнавчої роботи. Вони цінні тим, що сприяють зародженню нових туристичних секцій та об'єднанню роздроблених туристичних груп і поодиноких туристів в один згуртований та мужній колектив.

Здійснений у цьому напрямку науковий пошук дозволив провідним представникам дефектологічної науки Н. Г. Байкіній [1, с. 45], Л. С. Виготському [6, с. 102], Р. М. Боскіс [5, с. 138], С. А. Зикову [7, с. 31], Н. Д. Ярмаченко [9, с. 35] зробити вагомий внесок у визначення змісту диференціального навчання, в обґрунтування оптимальних умов поєднання навчання й виховання глухої дитини на основі збережених аналізаторів.

МЕТА, ЗАВДАННЯ РОБОТИ, МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Важливість проведення дослідження визначається й значимістю оздоровчого туризму для глухих дітей з метою підвищення й збереження здоров'я, підвищення фізичної працездатності й поліпшення їх мовленнєвого розвитку.

Для досягнення мети були поставлені завдання:

1. Розкрити особливості методики та організації туристичного зльоту із глухими школярами.
2. Показати особливості мовленнєвого забезпечення в період проведення туристичних змагань.
3. Розробити програму змагань з оздоровчого туризму з глухими школярами.

Для вирішення поставлених завдань були запропоновані такі методи дослідження: теоретичного аналізу літератури; вивчення шкільної документації; вивчення теоретико-методичної літератури з питання орієнтування, архівних матеріалів реабілітаційних центрів з діагностики й корекції рухової сфери; спостереження за станом глухих на уроках і позакласних заняттях з орієнтування, за ходом їх адаптації на заняттях спільно з дітьми, що чуять, анкетування, інтерв'ювання учнів, вихователів, учителів; хронометражу витрат часу на різні засоби фізичного виховання й оздоровчого туризму.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

На урочистому відкритті туристичного зльоту учасники змагання були ознайомлені з методикою його проведення та основними умовами змагань.

Цілі та завдання туристичного зльоту:

- активізація спортивно-масової роботи серед школярів;
- пропаганда здорового способу життя;
- залучення глухих учнів до систематичних занять спортом, туризмом;
- прищеплення любові до природи, а також виявлення найкращих команд школи.

Проведення туристичного зльоту в обов'язковому порядку було передбачено річним планом туристичних заходів навчального закладу і узгоджено з утвердженим графіком програми змагань добровільних спортивних товариств.

Організатори туристичного зльоту створили оргкомітет; затвердили головну суддівську колегію; продумали матеріально-технічне, транспортне, господарське та медичне забезпечення зльоту; забезпечили безпеку; отримали дозвіл місцевих органів на проведення зльоту.

Адміністрація навчального закладу разом з оргкомітетом розробили «Сценарій свята» та «Положення про зліт», розробили і здійснили план підготовки та проведення заходів (перелік конкурсів, склад конкурсних команд і т.д.).

Основним керівним документом є "Положення про зліт", яке складається залежно від змісту зльоту, його тематики та масштабів. Основні розділи положення: 1) цілі та завдання; 2) час проведення; 3) керівництво; 4) учасники; 5) програма; 6) порядок відбору переможців; 7) система заліку; 8) нагородження; 9) фінансування; 10) подача заявок.

Уся церемонія проходить за раніше розробленим сценарієм, в якому передбачено виступи представників адміністрації навчального закладу, співробітників туристичного клубу ЗНУ «Олімп», що проводить зліт.

Після підняття прапора начальник штабу зльоту оголошує урочисту частину закритою і пропонує головному судді перейти до проведення змагань.

На змаганнях обов'язково були присутніми адміністрація навчального закладу, завуч, викладач фізичної культури, лікар-педіатр та сурдоперекладачі.

Будь-який зліт був насичений масовими заходами: змаганнями, іграми, піснями, показом кінофільмів, стендами.

Усе це проводилося у формі конкурсів. Конкурси підвищують інтерес до різних видів туристської самодіяльності не тільки в глядачів, а і в самих туристів, учасників зльоту.

Конкурси цінні тим, що вони є блискучим засобом пропаганди туризму. Крім того, вони сприяють розвиткові цінних наглядних матеріалів з туризму, вчать правильно складати та оформляти звіт.

На зльотах зі школярами проводилися такі конкурси: на кращу організацію туристичної праці у групі; на кращу туристичну подорож; на кращий фотознімок про похід; на кращий номер самодіяльності; на кращий туристичний кінофільм; на краще оформлення біваку; на кращий обід.

Секретаріат - одна з найбільш відповідальних ланок суддівського апарату. Діяльність його починається задовго до старту, дістається свого апогею до моменту фінішу останніх учасників і назавжди завершується із закінченням змагань. До початку старту секретаріат готує всю необхідну документацію.

Завданням медичного обслуговування є: перевірка траси з ціллю попередження нещасних випадків та травматизму; надання першої медичної допомоги учасникам під час перебування на змаганнях; контроль за станом здоров'я учасників до змагань; транспортування травмованого учасника (під час змагань у районі траси повинні бути автомобілі швидкої допомоги).

Медичні працівники навчального закладу, що обслуговували змагання, мали розпізнавальні знаки.

Техніка і тактика проходження кожного етапу і виконання спеціальних прийомів оцінюється бригадою суддів у відповідності з правилами змагань за шкалою штрафних балів.

Результат команди визначався сумою часу, що був затрачений командою на проходження дистанції і штрафами. Найкращі місця зайняли ті, хто має найменший сумарний результат. Якщо результат рівний, найкраще місце займає та команда, в якій найменший штраф.

До проведення змагання зі смуги перешкод бригада інструкторів завчасно підготувала поетапно дистанцію з дотриманням усіх правил безпеки та технічних умов кожного з етапів згідно з діючими стандартами спортивного туризму України.

На кожному з етапів знаходився інструктор та сурдоперекладач.

Перелік етапів смуги перешкод: 1) установа намету; 2) переправа по купинах; 3) поручнева переправа; 4) переправа "маятник"; 5) навісна переправа (через річку); 6) переправа "Гатті" (по жердинах).

Усі етапи та умови їх проходження можуть трохи змінюватися. Зміни повинні бути обумовлені до початку змагань, і повинні відповідати правилам змагань, не порушуючи при цьому техніку безпеки їх проведення.

Інші етапи. Залежно від віку учасників змагань, їхніх умінь та туристичних навичок, у змагання включають такі етапи, як розпалення багаття та кип'ятіння на ньому води, збирання рюкзака, змагання з топографії.

У склад смуги перепон можуть входити й інші елементи. Результат команди визначається по чистому проходженню дистанції. При оцінці якості проходження смуги перепон судді користуються штрафним часом.

Практика показує, що введення штрафного часу для оцінки якості проходження етапів туристичної смуги підвищує відповідальність учасників змагань і дає суддям можливість об'єктивно оцінювати роботу учасників змагань на усіх етапах туристичної смуги. У таблицях 1-5 наведений орієнтовний штрафний час, який вводять судді на змаганнях із туристичної техніки [2, с. 11].

Після закінчення змагання були визначені та нагороджені переможці.

Під час підготовки та проведення змагання найважливішим елементом у роботі з глухими дітьми, безумовно, визначено мовленнєве забезпечення.

ВИСНОВКИ

1. Особливістю методики організації та проведення туристичного зльоту із глухими школярами є відсутність слуху, мовленнєві обмеження. Недостатність мовленнєвої діяльності, зменшення обсягу інформації позначаються на розвитку пізнавальної діяльності й на розвитку рухового аналізатора.
2. Пріоритетним напрямком є створення в школярів зрозумілих понять про основні вимоги до учасників та організаторів змагань. При цьому необхідно розробити мовленнєві програми дактильної, усної, письмової, міміко-жестукулярної мови. Усі види мови супроводжували малюнками, словами й виконанням дій.
3. При формуванні знань, умінь і навичок із глухими школярами використовували методи слова: вербальний (інформації мовленнєвого впливу), усної передачі інформації у вигляді пояснення, опису, вказівки, судження, уточнення, зауваження, усного оцінювання, аналізу, обговорення, прохання, поради, бесіди, діалогу; метод невербальної (немовної) передачі інформації у вигляді міміки, пластики, артикуляції, жестів дактильної мови; метод сполученого мовлення – одночасне співзвучне проголошення двома або декількома дітьми слів, фраз; метод наочності - які були засновані на комплексному включенні всіх збережених видів відчуттів при провідній ролі словесного мовлення. При цьому застосовували основні педагогічні принципи адаптивної фізичної культури й корекційної педагогіки: єдність діагностики й корекції, диференціації й індивідуалізації, компенсаторної спрямованості педагогічних впливів, урахування вікових особливостей, адекватності й оптимальності педагогічних впливів, принцип варіативності педагогічних впливів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байкина Н.Г. Коррекционные основы физического воспитания глухих школьников: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.03 / Байкина Нина Григорьевна. – М., 1992. – 565 с.
2. Боскис Р.М. Развитие смысловой стороны речи у глухих и слабослышащих детей// Особенности усвоения учебного материала слабослышащими учащимися: пробл.-темат. сб. – М., 1980. – С. 28-32.
3. Боскис Р.М. Глухие и слабослышащие дети.- М: Педагогика, -1963.-215 с.
4. Власова Т.А. Актуальные проблемы клинического изучения задержки психического развития у детей / Т.А. Власова // Дефектология. – 1975. Вып. 6. – С. 8.
5. Выготский Л.С. Игра и ее роль в психологическом развитии ребенка / Л.С. Выготский // Вопросы психологии. – 1966. – № 6. – С. 62-76.
6. Выготский Л. С. Проблемы дефектологии- М: Педагогика, 1983. -525 с.
7. Зыков С.А.Обучение глухих детейязыку по принципу формирования речевого общения.- М.: Просвещение, 1961. – 175 с.
8. Ляхова І. Корекційно-педагогічні основи фізичного виховання дітей зі зниженим слухом (теоретико-методичний аспект): монографія / Інна Ляхова. – Запоріжжя: ГУ “ЗІДМУ”. – 506 с.
9. Ярмаченко М.Д. Основні віхи становлення і розвитку дефектологічної науки в Україні // Інтеграція аномальної дитини в сучасній системі соціальних відносин. - К., 1994, С. 3-12.